

Virkemiddel- katalog

grundvand

Virkemiddelkatalog til grundvandsbeskyttelse er udgivet af

SEGES Innovation P/S
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
8740 5000
seges@seges.dk
seges.dk

FORFATTERE
Innovationscenter for Økologisk Landbrug
Erik Fog
Sven Hermansen
Birgit Ingvorsen

Plante og Miljø, SEGES Innovation
Rikke Rørby Graversen
Marianne Haugaard-Christensen
Helle Møller Holm
Poul Henning Petersen

Produktionsøkonomi
Michael Højholdt

Erhvervsjura Landbrug & Fødevarer
Line Maagaard
Malthe J. Strandby

REDAKTØR
Helle Møller Holm

FORSIDEFOTO
Helle Møller Holm

DESIGN & LAYOUT
Mona Olin Hvidberg

Marts 2022

Side	Indhold
3	Indsatskrav til grundvandsbeskyttelse på din bedrift
5	Forklaring på bnbo og indsatsområder
7	Generelle opmærksomhedspunkter
8	Virkemidler med fokus på fortsat produktion - Grøntafrøder til grønprotein - Energipil - Energipoppel - Græs og kløvergræs til afgræsning og slet - Græs til høproduktion - Pesticidfri dyrkning af landbrugsafgrøder - Økologisk drift ved rådighedsindskrænkning for pesticider
5	Virkemidler med fokus på klima og biodiversitet - Braklægning - Skovrejsning - Naturlig tilgroning - Naturareal med afgræsning eller høslet - Vand i landskabet - Jagt - Solceller
5	Salg og jordfordeling - Salg - Jordfordeling
5	Flytning af boring
	Referencer

Indsatskrav til grundvandsbeskyttelse på din bedrift

Dette virkemiddelkatalog er udarbejdet for landmænd og lodsejere, der har jord indenfor indsatsområder i forhold til grundvandsbeskyttelse, og dermed står overfor en opgave med at tænke på alternative driftsmuligheder på sin jord. Kataloget vil give inspiration til at tænke i nye driftsmuligheder eller til omlægning til natur.

Kataloget er delt op med forslag til løsninger med fokus på fortsat drift, og i løsninger med fokus på klima og biodiversitet. Formålet er at hjælpe lodsejeren og rådgiveren med at skabe et overblik over mulige virkemidler, der kan anvendes i den konkrete situation.

I nogle situationer vil der være mulighed for via jordfordeling, at skabe nogle klimavenlige tiltag på bedriften. Der vil være hjælp at hente hos landboorganisationer/landbrugsrådgivningen. Ofte kan I samle alle berørte lodsejere indenfor et indsatsområde, og forsøge at komme frem til nogle fælles løsninger, som kan gavne alle.

Derudover kan du overveje at indgå i et samarbejder med kommunen, hvis dele af indsatsområdet grænser op til bynærbebyggelse, og du kan overveje muligheden for at afstå noget af din jord, hvis der er interesse for skabe nye rekreative fællesarealer for landsbyen.

Under alle omstændigheder er det vigtigt, at lodsejere og deres organisationer spiller en aktiv rolle, så der lokalt findes de bedste løsninger, som så vidt muligt kombinerer drikkevandsbeskyttelse og en rentabel landbrugsproduktion.

Virkemiddelkataloget er udviklet af SEGES med støtte fra Promilleafgiftsfonden.

Kontakt:

Konsulent grundvand
Helle Møller Holm
+45 2344 7170
hmhm@seges.dk

Landskonsulent Planteværn
Poul Henning Petersen
+45 2010 2297
php@seges.dk

Afdelingsleder, virksomhedsøkonomi
Michael Højholdt
+45 2171 7781
mih@seges.dk

Specialkonsulent, erhvervsjura
Line Maagaard
M +45 2122 2762
E lima@lf.dk

Chefkonsulent økologi
Sven Hermansen
+45 29 31 46 43
sher@icoel.dk

Specialkonsulent, Natur
Rikke Rørby Graversen
+45 2362 8238
rrgn@seges.dk

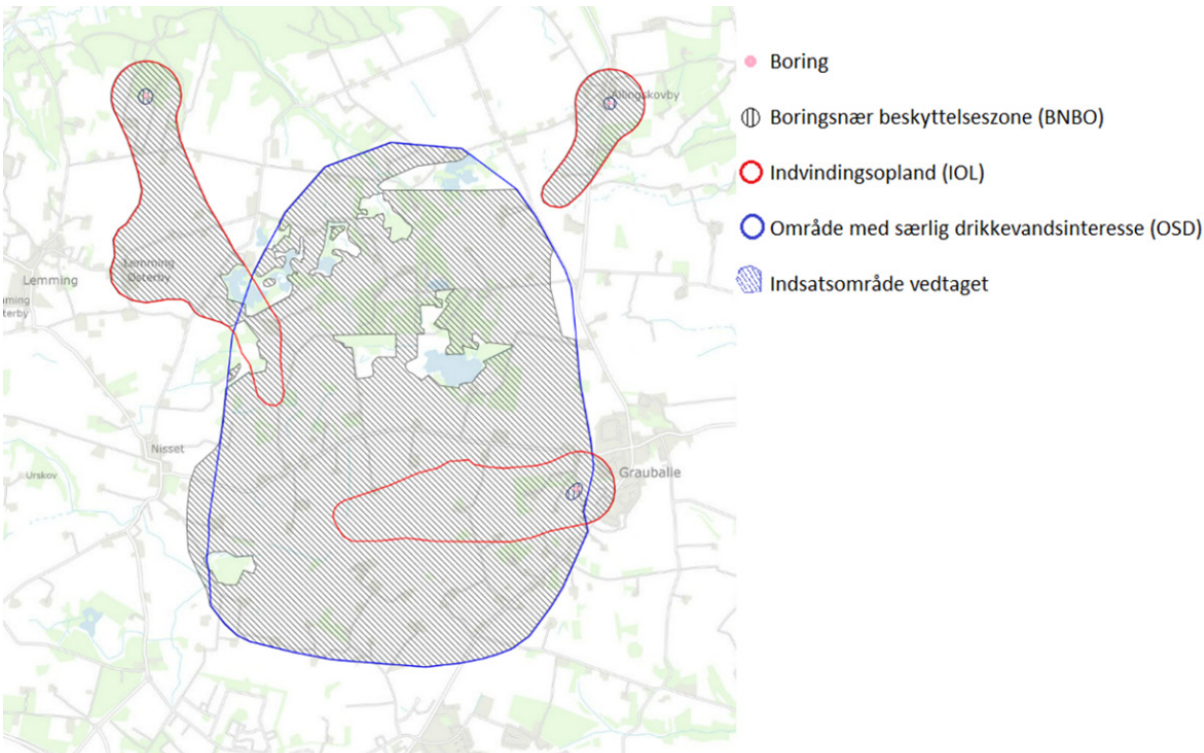
STØTTET AF
Promilleafgiftsfonden for landbrug

Forklaring på BNBO og indsatsområder

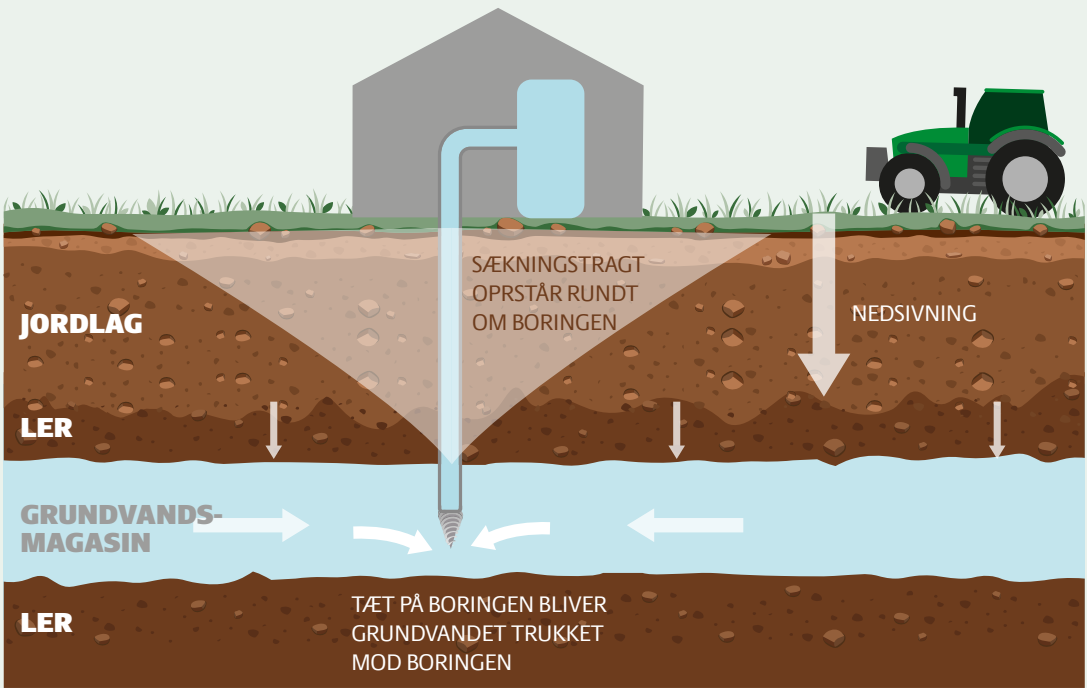
I nogle områder, hvor der er konstateret et særligt behov for beskyttelse af grundvandet til sikring af vigtige drikkevandsinteresser, har politikerne besluttet at prioritere indsatsen og målrette grundvandsbeskyttelsen. Disse områder er udpeget på baggrund af arealanvendelse, forureningstrusler og den naturlige beskyttelse mod forurening. Områder kaldes indsatsområder, og er udpeget under Statens grundvandskortlægning. Yderligere er der udpeget Boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Dette er en administrativt fastlagt beskyttelseszone udlagt omkring almene vandforsyningsboringer. Som lodsejer kan du opleve, at du ejer jord, som ligger indenfor sådanne områder.

I figur 1 er det vist, hvordan BNBO og indsatsområder kan fordele sig. For hver drikkevandsboring med mere end 10 husstande koblet på, findes der et BNBO. For hver boring findes der også et indvindingsopland (IOL). Et indvindingsopland er bestemt ud fra boringens placering, den oppumpede vandmængde, nedbøren, grundvandets trykniveau i jorden og vurderinger på baggrund af andet tilgængeligt materiale (røde optegninger på figur 1). Et indvindingsopland kan være karakteriseret ved at være følsomt overfor nitrat (NFI) og/eller sprøjtemidler (SFI). I forbindelse med den statslige grundvandskortlægning er der også blevet afgrænset områder med særlig drikkevandsinteresse (OSD) (blå afgrænsning på figur 1). Disse områder skal sikre, med en rimelig sikkerhedsmargin, at der også fremadrettet er en tilstrækkelig ren og velbeskyttet vandressource, som kan dække behovet for vand af drikkevandskvalitet.

Både OSD og IOL kan være helt eller delvist omfattet af et indsatsområde (skraveret områder på figur 1). Et indsatsområde kan indeholde en indsats rettet mod brug af nitrat og/eller brug af pesticider, derudover kan en indsats også være et mål om øget monitorering.

Figur 1. Eksempel på afgrænsning af indsatsområder, boringsnært beskyttelsesområde (BNBO), områder med særlig drikkevandsinteresse (OSD) og indvindingsoplande (IOL). Screenshot fra miljøgis.dk/grundvand.

Som lodsejer kan du opleve både at blive mødt af krav i forbindelse med et indsatsområde, og du kan blive mødt af krav i et BNBO. I tabel 1 er lavet en kort oversigt over forskellen på et indsatsområde og BNBO.

	INDSATSOMRÅDE (IO)	BNBO
Beskyttelse	Mod nitrat eller pesticider. Kan føre til nedsat brug af nitrat eller helt ophør. En indsatsplan kan også være at øge monitoreringen.	Oftest kun mod erhvervsmæssig brug af pesticider, men kan også indeholde påbud mod brug af kvælstofgødning.
Areal	Arealet er ofte hele indvindingsoplandet eller området med særlig drikkevandsinteresse, medmindre arealet rummer områder, som ikke medfører mulig forurening såsom naturområder og søer. Størrelsen af arealet er ofte flere hundrede hektar.	BNBO er især bestemt ud fra grundvandsmagasinets tykkelse og den tilladte indvindings mængde. Øst for Storebælt kan BNBO have et areal fra få hektar op til 540 ha. Vest for Storebælt er BNBO ofte mindre arealer på 2-10 hektar.
Tiltag	Kommunen og forsyningen kan have ønske om at lave tiltag mod brug af kvælstofgødning og pesticider på hele arealet, og der skal som oftest indgås store og brede aftaler mellem flere lodsejere.	Ofte indføres alene tiltag mod pesticider.
Tidshorisont	Kommunerne laver løbende indsatsplaner for indsatsområder, og du kan forhøre dig hos din kommune, om der er planer på vej i dit område.	Kommunerne skal inden den 31. december 2022 risikovurdere alle BNBO, for at vurdere om der er behov for yderligere beskyttelsesindsatser. Fristen for at indgå frivillige aftaler er lige så den 31. december 2022. Ved etablering af nye boringer efter 2022 vil der også komme et BNBO.

For mere uddybende viden om hvordan indsatsområderne og BNBO er udpeget henvises til SEGES' tidligere to vejledninger:

Landmandens vejledning om indsatsplanlægning

Scan QR-kode

Landbrugets vejledning om drikkevandets beskyttelse

Scan QR-kode

Generelle opmærksomhedspunkter

Uafhængigt af det virkemiddel, som du vælger på din ejendom, er der en række generelle forhold, som du skal være opmærksom på, når du indgår frivillige aftaler om eller på anden måde etablerer drikkevandsbeskyttende tiltag på din ejendom. På landbrugsInfo kan du læse omkring skattemæssige forhold.

Generelle forhold omkring tidsbegrænsede dyrkningsaftaler

Ved at indgå en aftale omkring løbende udbetaling for en rådighedsindskrænkning, er der forbundet visse usikkerheder omkring forholdet til statsstøttereglerne. Ved frivillige aftaler er det derfor anbefalet, at der bliver udbetalt en engangskompensation for rådighedsindskrænkningerne. Der er lavet et notat til LandbrugsInfo, som vil blive opdateret, når der kommer ny viden på dette område, læs mere her.

Notat LandbrugsInfo

Scan QR-kode

Generelle forhold omkring flere lodsejere i et indsatsområde/BNBO

Hvis der er flere lodsejere, som er berørte af det samme indsatsområde eller BNBO, og der ikke kan opnås enighed omkring indgåelse af en frivillige aftale, kan der indgås aftale med de lodsejere, som ønsker det, og kommunale pålæg for de øvrige /1/.

Generelle forhold omkring erstatningsudmålingen

Den enkelte lodsejer kan anvende arealer til forskellige afgrøder med vidt forskelligt indtjeningspotentiale. Det er ikke lodsejers nuværende afgrødevalg der definerer erstatningen, men differencen i jordens markedsværdi før og efter restriktioner. Hertil kommer tab af fremtidig fleksibilitet, defigurering af øvrige marker, tab af harmoniareal ved ophør af gødskning og lignende individuelle forhold.

Virkemidler med fokus på forsætproduktion

Grøntafgrøder til grøntprotein

Der kan udvindes protein af høj kvalitet fra græsmarksafgrøder ved at presse saft af en friskhøstet afgrøde, opvarme saften og separere proteinet fra. En proces der kaldes grøn bioraffinering. Kløvergræs eller lucerne er gode afgrøder til grøn bioraffinering og kan dyrkes uden anvendelse af pesticider.

Grøn bioraffinering er på et udviklingsstadium, hvor der i 2021 er etableret to prototypeanlæg. Erfaringerne fra disse anlæg vil vise, hvor attraktivt det bliver at dyrke græsmarksafgrøder til grøn bioraffinering

Placering

Det vigtigste forhold vedrørende placering er, om arealet ligger inden for en fornuftig afstand til et bioraffinaderi, der kan aftage grøntafgrøden. Afstanden skal helst ikke overskride 15 km for at begrænse transportomkostningen og for at sikre en god råvarekvalitet.

Arealets størrelse vil også have betydning for omkostningerne til høst og transport. Det bør mindst være 10 ha, og jordkvaliteten skal kunne understøtte en kraftig vækst af kløvergræs eller lucerne.

Regler og krav

Der gælder de almindelige regler for gødskning og for økologisk dyrkning, hvis arealet er omlagt til økologisk drift.

Andre gevinster

Gennem grøn bioraffinering produceres værdifuldt lokalt protein og græsfibrene kan anvendes enten til kvægfoder med høj foder-værdi eller til biogas, hvorved der bidrages til den grønne omstilling.

Desuden samler græsmarksafgrøder store mængder kulstof i jorden som en positiv klimaeffekt.

Økonomi

Det er forventningen, at græsmarksafgrøderne vil kunne sælges til bioraffinaderiet til en pris, der svarer til den interne pris for græs på kvægbrug, eller det biogasanlæg giver for græsensilage.

Energipil

Energipil kan almindeligvis dyrkes både konventionelt og økologisk. Den økologiske dyrkning forudsætter, at der sker en mekanisk renholdelse af arealet. Renholdelsen skal både ske før etableringen og især i de første år, så ukrudt ikke skygger for pilen. Det er primært græsukrudt, der er udfordringen ved pesticidfri etablering. Dette kan håndteres ved at lave falsk såbed. Pil høstes første gang 3-4 år efter plantning og kan derefter høstes hvert andet til fjerde år i en periode på 15 til 30 år.

Udover at pil kan anvende som biobrændsel, har pil også en række andre formål, f.eks. flethegn, faskiner, og flettede kurve.

Placering

Energipil kan dyrkes på alle arealer, dog må arealerne ikke være vandlidende. For at energipil kan afsættes til varmegærker, skal produktionen være af en vis størrelse dog. Da både etablering og høst af energipil sker med specialmaskiner, egner produktionen sig bedst på bedrifter, hvor det samlede areal med energipil er større end 5 ha.

Økonomi

Der findes afgrødekalkuler for energipil i regneark på www.farmtal.dk > budgetkalkuler > energipil, som kan inspirere og hjælpe på vej med disse beregninger.

Andre gevinster

Der vil typisk være en reduktion i udledningen af drivhusgasser ved at dyrke energipil fremfor enårige afgrøder, dels fordi biomassen kan substituere fossilt brændsel, og dels fordi der opbygges kulstof i jorden.

Foto: Erik Fog

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

I rapporten "Kan reduktionsmålsætninger for nitratudvaskning til Limfjorden opfyldes ved øget dyrkning af biomasse", DCA-rapport nr. 131 er der en grundig gennemgang af den positive effekt på især nitratudvaskningen, som dyrkning af græsmarksafgrøder kan have.

Energipoppel

Arealet beplantes med energipoppel som renholdes mekanisk. Biomassen afsættes til kraftvarmeværker som bruger flisen til opvarmning. Energipoppel kræver en fugtig jord, dog stiller de forskellige sorter forskellige krav til jorden. For at energipoppel kan afsættes til varmeværker, skal produktionen være af en vis størrelse og der er krav til kvaliteten af materialet. Der kan bruges græsslåmaskine til renholdelse mellem rækkerne og almindelige skovningsmaskiner, når poplerne kan fældes. Træerne kan høstes ca. hvert 10. år. Lavskovsarealer skal være dyrket efter almindelig dyrkningspraksis. Det betyder, at arealet ikke må fremstå som et udyrket areal, der ikke er holdt ved lige, eller som natur eller vildnis. Arealet skal vedligeholdes som plantage /2/.

Placering

Når poppel plantes som stikling kræver den varm jord, hvor der samtidig er vand til rådighed, dog ikke vandlidende jorder, da det medfører dårlig rodvækst pga. iltmangel ved rødderne. Hvis der er meget hjortevildt i området tiltænkt placeringen af poppel, skal det overvejes at hegne arealet ind, så dyrene ikke spidser eller nedtramper planterne.

Økonomi

Der findes afgrødekalkuler for energipil i regneark på www.farmtal.dk > budgetkalkuler > energipil, som kan inspirere og hjælpe på vej med disse beregninger

Andre gevinster

Der vil typisk være en reduktion i udledningen af drivhusgasser ved at dyrke energipoppel fremfor enårige afgrøder, dels fordi biomassen kan substituere fossilt brændsel, og dels fordi der opbygges kulstof i jorden.

Regler og krav

Vær opmærksom på, om energipoplen tilplanter indenfor en beskyttelseszone, da dette kræver dispensation fra naturbeskyttelsesloven, hvilket der efter praksis i vidt omfang meddeles afslag på (sø- og åbnesskyttelseslinjen, strandbeskyttelseslinjen, fortidsmindebeskyttelseslinjen mv.).

Støtteberettigede poppel-arealer kan indgå som MFO-poppel for arealer ned til 0,01 ha, hvor 1 ha lavskov tæller som 0,5 ha MFO. På MFO-lavskovsarealer må der ikke anvendes pesticider i hele kalenderåret, og lavskoven må ikke stævnes (høstes) indenfor det kalenderår det anmeldes som MFO.

Fra 1. januar 2023 overgår kravet om 5. pct MFO til et GLM-krav om mindst 4 pct. ikke-produktive landskabselementer på omdriftsarealer (GLM8). Lavskov forventes ikke at kunne indgå som et ikke-produktivt landskabselement.

Foto: colourbox

Græs og kløvergræs til afgræsning og slæt

Arealet lægges ud eller beholdes som græsmark til afgræsning og slæt. Pesticidfri drift af græsmarker kræver mekanisk bekæmpelse af skræpper, og engbrandbæger kræver lugning. Vekslende drift med afgræsning, afpudsning og slæt kan i nogen grad forebygge opformering af disse ukrudtsarter. Der vil være behov for omlægning med jævne mellemrum. Det kan ske i f.eks. havre eller vårbyg, som kan høstes til helsæd, hvis frøkrudt bliver et problem. Afgræsning og slæt vil forhindre at frøkrudt bliver et problem i græsmarken.

Placering

Energipil kan dyrkes på alle arealer, dog må arealerne ikke være vandlidende. For at energipil kan afsættes til varmeværker, skal produktionen være af en vis størrelse dog. Da både etablering og høst af energipil sker med specialmaskiner, egner produktionen sig bedst på bedrifter, hvor det samlede areal med energipil er større end 5 ha.

Økonomi

Græsmarksafgrøderne vil til eget brug normalt overføres til den vejledende interne pris for græs på kvægbrug, hvilket dækker de forventede stykomkostninger og maskin- og arbejdsomkostninger, samt en jordleje svarende til en gennemsnitlig netto forpagtningsafgift, såfremt udbyttet er tilfredsstillende. Dette vil kræve tildeling af næringsstoffer. Skal græsafgrøderne sælges, sættes prisen af markedet, der kan variere. Der kan findes afgrødekalkuler for både permanent græs og græs i omdrift på www.farmtal.dk > budgetkalkuler > grovfoderafgrøder.

Andre gevinster

Græsmarksafgrøde opbygger store mængder kulstof i jorden, og har dermed en positiv klimaeffekt.

Regler og krav

Et støtteberettiget areal skal være på mindst 0,30 ha eller indgå i et sammenhængende areal på mindst 0,30 ha. Man skal her være opmærksom på, at arealer med permanent græs ikke kan være sammenhængende med øvrige arealtypen, som f.eks. omdriftsgræs, korn og raps. Arealer, der har ligget med græs-plantedække i mere end 5 år, får status af permanent græs det 6. år.

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

På LandbrugsInfo finder du artikler omkring ukrudtsbekæmpelse i græsmarker (Plantebeskyttelse ukrudt i græsmarker) og bekæmpelse af engbrandbæger i grovfoder (Bekæmp engbrandbæger i grovfoder).

Græs til høproduktion

Arealet lægges ud eller beholdes som græsmark til hø og dyrkes pesticidfrit. I egne af landet med afsætningsmuligheder for hø til eksempelvis fodring af heste, kan det være en mulighed at dyrke græs til hø. Det er vigtigt at være opmærksom på, at hø til heste ikke må indeholde brandbæger, som er giftig for dyrene. De bedste muligheder for produktion af hø findes derfor på arealer, hvor der på de omgivende arealer ikke findes vår- og engbrandbæger, som kan sprede frø ind i marken.

Placering

Græs til hø kan dyrkes på alle arealer, som er farbare med maskiner. For at forebygge, at der sker fejltagelser ved udførelse af markarbejde, bør der være en fysisk afgræsning til arealer, som dyrkes konventionelt med anvendelse af pesticider.

Andre gevinster

Græs opbygger store mængder kulstof i jorden, og har dermed en positiv klimaeffekt.

Regler og krav

Et støtteberettiget areal skal være på mindst 0,30 ha eller indgå i et sammenhængende areal på mindst 0,30 ha. Man skal her være opmærksom på, at arealer med permanent græs ikke kan være sammenhængende med øvrige areal typer, som f.eks. omdriftsgræs, korn og raps. Arealer, der har ligget med græs-plantedække i mere end 5 år, får status af permanent græs det 6. år.

Pesticidfri dyrkning af landbrugsafgrøder

Erfaringerne fra dyrkning af forpagtede arealer med krav om pesticidfri drift viser, at fortsat dyrkning af konventionelle landbrugsafgrøder, eksempelvis korn og raps, ikke er realistisk uden tilpasninger af sædskifte og dyrkningsmetoder, der svarer til økologisk produktion.

For muligheden for fortsat dyrkning uden pesticider henvises derfor til afsnittene om dyrkning af græs og energiafgrøder.

Læs evt. også:

Mulighed for fortsat dyrkning – pesticidfri dyrkning

Økologisk drift ved rådighedsindskrænkning for pesticider

Økologisk drift er defineret af et omfattende regelsæt. Omlægning til økologi kræver i første omgang at hele bedriften, arealer og husdyrhold påbegynder omlægning, inden udgangen af det 4. år fra påbegyndt omlægning.

Når det først og fremmest gælder et princip om fravær af pesticider, kan et økologisk markbrug være intensiv planteavl og det kan være ekstensiv naturgræsning.

Det generelle princip om, at man på en økologisk ejendom skal tænke i robuste og bæredygtige systemer eller sædskifter, gælder i høj grad. I intensiv planteavl og grønsagsproduktion et det et krav, at der tænkes kvælstof fra bælplanter og kulstof indlejring fra flerårige afgrøder ind i sædskiftet

Regler og krav

Det kræver individuel rådgivning at få gennemført et såkaldt omlægningstjek. Rådgivningen er tilskudsberettiget i samarbejde med den lokale økologirådgivning. I den proces er det vigtigt at landmanden får gennemgået regler og krav, da det afhængigt af bedriftstype kan være ganske omfattende.

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

På SEGES temasider på LandbrugsInfo finder du artikler om omlægning til økologi:

Omlægning til økologisk landbrug

Økologisk drift som redskab til grundvandsbeskyttelse

Danvas materiale omkring omlægning til økologi udarbejdet af SEGES kan du også finde inspiration

Virkemidler med fokus klima og biodiversitet

Braklægning

Hele arealet lægges brak og arealet holdes pesticidfri.

Placering

Bedst egnet på små arealer og i tilfælde, hvor braklægningen samtidig giver mulighed for at reducere MFO-krav på bedriften.

Ulemper

Det kan give mindre fleksibilitet i sædskiftet og det kan påvirke dit harmoniareal.

Andre gevinster

Arealet kan indgå som MFO areal og dermed tælle med i det regnskab. Det kan evt. også frigive andre MFO arealer, så en anden mark kan indgå i sædskiftet.

Regler og krav

Braklægning indgår i den nuværende landbrugsstøtte-ordning og forventes fortsat at være en del af tilskudsordningerne. Placering af MFO-brak på et areal med restriktioner for anvendelse af pesticider er en mulighed i den nuværende ordning.

Fra 1. januar 2023 træder en ny landbrugsreform i kraft. Der forventes uforandrede støttebetingelser til brakarealer. Landbrugsstyrelsen er ved at få endeligt afklaret med EU-kommisionen om braklagte arealer i BNBO kan anvendes til at opfylde det nye GLM8-krav om mindst 4 pct. ikke-produktive landskabselementer på omdriftsarealer.

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

Braklagte arealer med græsplantedække kan indgå som alternativ til pligtige, husdyr og målrettede efter-afgrøder, dog ikke ved samtidig anvendelse som MFO-brak. Læs mere i Vejledning om pligtige og hus-dyrefterafgrøder og dyrkningsrelaterede tiltag for planperioden 2021-2022.

Skovrejsning

Skovrejsning kan være et virkemiddel til områder, hvor der ikke længere må bruges pesticider. Området tilplantes med træer, som vokser op til skov.

Placering

Enhver ejer af landbrugsjord kan umiddelbart plante skov på sin jord, medmindre vedkommendes areal er beliggende i et område, der i regionplanen er udlagt til "skovrejsning uønsket" /4/.

Andre gevinster

Skoven kan være med til at øge herlighedsværdien omkring ejendommen eller skoven kan være med til at øge et samlet naturareal, hvis den kan lægges op ad allerede eksisterende naturarealer. Skoven vil også give mere plads til natur og vildt og dermed også give bedre jagtmuligheder.

Skoven vil også optage CO₂ til gavn for klimaet.

Ulemper

Skovrejsning er en meget langsigtet beslutning og når først den er etableret, kan det være meget svært at få lov til at nedlægge den igen på grund af fredskovspligten. Derfor er det vigtigt at få lagt den plan, der er rigtig for dig og din ejendom.

Foto: Rikke Rørby Graversen

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

For at finde den bedste løsning til netop din bedrift, anbefales det at kigge i "Vejledningen om tilskud til Privat Skovrejsning 2020".

Læs evt. også: Skovrejsning som redskab til grundvandsbeskyttelse

Naturlig tilgroning

Arealet henligger urørt med henblik på at lade buske og træer indvandre af sig selv. Over en lang periode vil arealet få karakter af skov.

Andre gevinster

Stor gevinst for biodiversitet og klima. Der vil opstå en udvikling med forskellige grader af lysåbne områder og områder med skov og krat. Det giver flere levesteder for forskellige arter af dyr og planter og dermed en højere biodiversitet end ved en plantet skov etableret ved traditionel skovrejsning.

Regler og krav

Arealet skal anmeldes til kommunen for at blive fritaget for rydningspligt. Skove der udelukkende er anlagt ved naturlig tilgroning kan først blive omfattet af fredskovspligt, når arealerne har karakter af skov.

Fra 1. januar 2023 træder en ny landbrugsreform i kraft. En af målsætningerne i landbrugsreformen er at støtte og styrke miljøbeskyttelsen, herunder biodiversiteten. Det bliver derfor i nogen grad muligt, at småbiotoper kan modtage arealstøtte fra 2023 og frem under de generelle støttebetingelser, og ekstra arealstøtte i form af det nye Eco-scheme for biodiversitet og bæredygtighed.

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

På LandbrugsInfo er der artikler omkring naturlig tilgroning, hvor du kan finde inspiration.

Foto: Rikke Rørby Graversen

Naturareal med afgræsning eller høslæt

Omlægning til naturarealer, der plejes med græsning eller høslæt. Græsningstrykket vil for naturarealer være lavere end for arealer med fortsat produktionsformål. Græssende kvæg på naturarealer vil fremme biodiversiteten, da dyrene vil holde vegetationen nede og give en varieret struktur med tråd og tilfældig fordeling af gødning.

Økonomi

Hvis arealerne hegnes med eksisterende værdifulde naturarealer, vil det være muligt at opnå tilskud til afgræsning. I visse tilfælde vil det også være muligt fortsat at få grundbetaling på arealerne. En permanent udlæggelse til natur vil betyde en forringet jordværdi.

Andre gevinster

Afgræsning med et lavt græsningstryk er et effektivt redskab til at sikre, at de nye naturområder udvikler sig til værdifulde levesteder for planter og dyr. Græsarealer har en større CO2 lagring end landbrugsarealer i omdrift.

Regler og krav

Der er en sandsynlighed for at områderne vil kunne udvikle sig til arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og dermed en risiko for at det vil kunne medføre restriktioner ved et senere ønske om udvidelser af en husdyrproduktion. Det er muligt at anmelde arealet med permanent genopdykningsret, hvilket forhindrer at arealet får status af § 3-beskyttet natur.

Man skal være opmærksom på, at beskyttet natur kan få konsekvenser for husdyrbrug, f.eks. i form af ammoniakkrav, der skal beregnes i kumulation med andre nærliggende husdyrbrug. Det skal derfor undersøges, om der ligger husdyrbrug, der kan blive ramt af ammoniakkrav, hvis man udlægger et areal, der gror ind i § 3-beskyttelsen.

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

På LandbrugsInfo er der artikler omkring naturlig tilgroning, hvor du kan finde inspiration. Læs evt. mere: Omlægning til natur og indsatser for øget biodiversitet

Foto: Anne Erland Eskildsen

Vand i landskabet

Hvis man vælger at udvikle arealerne til natur, er der stor mulighed for at skabe ekstra naturværdier og mere spændende arealer, hvis man har mulighed for at få vand tilbage i landskabet. Det kan være i form af nye vandhuller, genåbning af rørlagte vandløb, eller ved at afbryde dræn og skabe nye vådområder. Tiltaget kan også bruges på mindre arealer, og kan have en positiv gevinst for jagten på ejendommen.

Placering

På steder hvor grundvandet står højt, eller der er et vandstandsende lag, der forhindrer, at vandet siver hurtigt ned til grundvandet. Steder hvor der ligger dræn og rørlagte vandløb, der ikke afvander anden mands arealer.

Ulemper

Der kan være en risiko for grundvandet i de tilfælde hvor der skabes direkte kontakt til det primære grundvandsmagasin ved f.eks. gravning af et vandhul. Det kan øge risikoen for at forurenende stoffer trænger ned i grundvandet. Ofte vil der dog være et overfladenært sekundært grundvandsspejl og risikoen for forurening er lille, når arealerne ikke sprøjtes og gødes. Det er dog vigtigt at tiltagene godkendes af kommunen.

Regler og krav

Det kræver landzonetilladelse fra kommunen at anlægge et vandhul, og vandhullet vil ofte blive omfattet af naturbeskyttelseslovens regler inden for en kortere årrække. Derfor skal man være opmærksom på, at det ofte ikke er muligt at nedlægge vandhullet eller vådområdet igen.

Som jordejer har man pligt til at vedligeholde sit vandløb og dræn samt sørge for at lede vandet fra opstrøms beliggende arealer videre. Derfor er det vigtigt at man kontakter kommunen og hører om mulighederne for at ændre på afvandingsforholdene.

Økonomi

Er området en del af et større område, hvor der er mulighed for at genskabe et større vådområde eller genåbne et rørlagt vandløb er det muligt at kommunen har interesse i projektet og kan hjælpe helt eller delvis med finansieringen.

Foto: Anne Erland Eskildsen

Jagt

Der er stor mulighed for at områder, der tages ud af drift og indrettes til vildtremise, kan understøtte en høj jagtværdi på arealerne. Ved at planlægge beplantning, placering af vandhuller mv. kan arealet opnå en stor værdi – enten som udlejningsjagt eller til egen jagt.

Økonomi

Der har igennem de seneste år været flere forskellige tilskudsordninger til plantning af småbeplantninger og læhegn. Undersøg hos Landbrugsstyrelsen og Naturstyrelsen om hvilke aktuelle tilskudsordninger, der kan være relevante.

Andre gevinster

Det vil ofte være muligt at kombinere tiltag for jagt med tiltag for natur og biodiversitet. Den største gevinst for natur og biodiversitet opnås ved at anlægge permanente tiltag og ved at undgå fodring i nærheden af sårbare naturområder som vandhuller og moser.

Regler og krav

Undersøg hos kommunen om der er regler, der kan være en forhindring for plantning. Det er eksempelvis ikke tilladt at plante inden for sø- og åbeskyttelseslinjen og inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen. Er det beplantede areal større end 0,5 ha, betragtes det som skovrejsning og skal anmeldes til kommunen.

Solceller

Jorden udlejes til solcelleanlæg og jorden kan stadig udnyttes uden brug af pesticider. Godkendelse, anlæg og drift udføres normalt af virksomheder med speciale inden for området. Der vil være mulighed for at benytte arealet til aktiviteter, der kan forenes med solcelleanlægget, f.eks. afgræsning med får.

Andre gevinster

Der er flere muligheder for at kombinere med anden anvendelse af arealerne, f.eks. afgræsning med får.

Ulemper

Anlæg af et større solcelleanlæg kræver udarbejdelse og høring af en lokalplan. Herefter skal projektet godkendes. Mindre anlæg kræver ikke en lokalplan, men det vil ofte indgå i en lokalplan, om der må være solcelleanlæg i området.

Eksempler hvor dette virkemiddel er brugt

I Varde Kommune har DinForsyning lavet en aftale med en lodsejer om beskyttelse af en kildeplads, hvor en del af indsatsområdet bl.a. er udlagt til solcelleanlæg med får, der græsser, læs mere her: Under markerne er der rent drikkevand til de næste 100 år.

Foto: colourbox

Link til uddybende artikel/hjemmeside med mere viden

På LandbrugsInfo er der skrevet artikler omkring jordfordeling, bl.a. disse:

Jordfordeling og mageskifte

Det skal du vide om jordfordeling

Tegnefilm der fortæller om multifunktionel jordfordeling

Salg og jordfordeling

Salg

Hvis du som lodsejer ikke ønsker at omlægge til en anden produktion eller natur, har du også muligheden for at sælge din jord. Inden du sælger din jord, skal du være opmærksom på, om du dermed mister harmoniareal og kan miste frihedsgrader i forbindelse med din produktion.

Læs mere:

Ønsker du at afhænde din ejendom, som er berørt af rådighedsindskrænkninger om pesticidfri arealanvendelse?

Jordfordeling

Hvis I er flere lodsejere, der er berørte, og der også er flere tiltag i gang med f.eks. naturgenopretning, minivådområder, skovrejsning, klimatilpasningstiltag o.lign. i lokalområdet, kan (multifunktionel) jordfordeling være en løsning. Initiativet til en multifunktionel jordfordeling kan tages af lodsejere, en kommune, Naturstyrelsen, en interesseorganisation, personer fra et lokalområde mv.

På LandbrugsInfo er der skrevet artikler omkring jordfordeling, bl.a. disse:

Jordfordeling og mageskifte

Det skal du vide om jordfordeling

Tegnefilm der fortæller om multifunktionel jordfordeling

Flytning af boring

Det er sjældent muligt at få flyttet en boring, da dette vil have været vurderet inden du modtager henvendelse fra vandforsyningen eller kommunen. Men du kan altid spørge ind til muligheden. I mindre indvindingsområder, kan det måske være muligt at flytte boringen, så det beskyttede område ikke defigurerer marker.

Referencer

mst.dk/natur-vand/vand-i-hverdagen/grundvand/boringsnaere-beskyttelsesomraader/faq/lbst.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Tilskud/Arealtilskud/Direkte_stoette_-_grundbetaling_mm/2021/Vejledning_om_grundbetaling_2021.pdf.

www2.skovognatur.dk/udgivelser/2003/skovrejsning_grundvand/helepubl.pdf.

www2.skovognatur.dk/udgivelser/2003/skovrejsning_grundvand/helepubl.pdf.

